

1. Bock / Friderici Samuelis / Diss. De Notione Immensitatis Dei amplificanda Comtemplatione magnetitinis Mundi. Regiomonti 1766. Autor G. C. Rerward.
2. Bode / Christophorus Augustus / protevan. gelium Genesios Cap: III Vers: XV. Helm. Stadij 1763.
3. Boehmer / D. philip. Adolph: / programma, de Christo filio Bohemis, Halle 1765.
4. ————— programma, addita est illustratio addita est. Illustratio Loci I Corinthi XV, vers, 51, Huld 1766.
5. ————— programma in Commentationem ad Illustrationem Actuum Apostolorum, 1766.
6. Büchner / D. Andreae Elie: / programma in diem natalem Christi, Halle 1768.
7. Carrach / Joh. Tob: / programma paraclati Appellatione Spiritui Sancto tributa, Halle 1764.

LAETAM

CHRISTI NATI

SOLEMNITATEM

FRIDERICIANAE CIVIEVS COMMENDAT

PRORECTOR

GEORGIUS FRIDERICVS

MEIER

PHILOSOPHIAE PROFESSOR ORDINARIUS

REG. ACADEM. SCIENT. BEROLINENS. MEMBRVM,

CVM

DIRECTORE

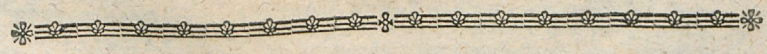
ET

SENATV ACADEMICO RELIQVO.

PRAEMISSA

COMMENTATIONE BREVI

AD ROM. VIII, 3.

HALAE MAGDEBURGICAE

TYPIS FRIDERICI WILHELMI HVNDTII. MDCCLXVIII.

HANNOVERIENSIS
 ACADEMIAE
 SCIENTIARUM
 ET ARTIUM
 PHILosophicae
 Classici
 Commentationes
 Praesentibus
 Annis
 1771
 et
 1772
 editae
 a
 Secretariis
 J. G. S. P. L. G.

Postulat dierum, qui instant sacri, prisca solemnitas, vt liberaliter nobis in animum reuoemus summi beneficii, quod Christo mortales debent, frugiferam saluberrimamque indolem. Adiuuentum huic negotio elegimus carmen illud, ex Pauli Epistola ad *Romanos* c. VIII, 3. quod et ab argumenti magnitudine, et phrasium quarundam ingenuo sensu, diligentiori quadam illustratione praecipue dignum esse videtur. Non rari certe sunt, vel ex antiquioribus graecis latinisque scriptoribus, qui a iusto atque probabili huius carminis argumento non parum secesserunt (*): haud paulo diuersam atque, si dicere fas est, ignobiliorem informantem interpretationem, quam nostra aetate colligere atque reperire, iure nostro, solemus. Sed operae non videtur pretium, longo ordine minus felicitum commentatorum inire hic censum; rei potius ipsi iam operam dabimus.

Quod attinet ad orationis seriem, facile perspicitur, Paulum id omnino agere per Epistolae hanc partem, quae a capite 5. porrigitur: vt efficiat, atque persuadeat, christianae nouae societatis ciues, qui e Iudaeis venerant, exuisse per baptismum pristinam, quae locum ad ipsos, (per circumcisionem,) habuerat, legis Mosaicae auctoritatem; nec hac lege aliis christianis, qui e gentibus colligebantur, suam in rem opus esse.

A 2

Haec

(* De *varietate* expositionum vetustiorum confer. *Benedictum Iustinianum* in h. l. *Cornelium a Lapide*, in hunc locum, qui *septem* explanationes affert; *Calnetum*, tomo 8. operis biblici. *Peccatum*, Satanam, (ita iam *graeci* non pauci,) *dabolum* multi intellexerunt, qui peccauit in carne corporis Saluatoris, quem immeritum morte affectus; vid. *Ambrosiastrium* in hunc locum; sic et post *Origenem Hilarius* in Psalm. 67. *Iacobus Faber*, *Camerarius*, alique has sententias maluerunt transire, quam explicare.

Haec enim lex partim non fuit humano omni generi imposita (?), Cap. V, 20. (παρεσηλθεν) partim non ea est praedita indole: vt hominem ipsum, tor ab ineunte aetate vitis et male factis peruersum, vetando praecipiendoque, emendet, et noua vita et facultate mentis augeat; quod praecipue per Cap. VII. illustrauerat tristi suo aliorumque, qui maxime legi velint obsequi, experimento; moralem mortem, prauamque hominis omnem consuetudinem minime corrigi aut tolli posse legis istius beneficio. Itaque longe perfectiorem legem, τον νομον τε πνευματος και της ζωης Deus cunctis hominibus prospexit, per Iesum Christum, c. 8, 2. huius est illa vis atque virtus, vt prauam peccandi torpendique et languendi consuetudinem, quae mors dicitur, omnino infringat; homo igitur hac vita noua, et spiritu alio praeditus, facile caret ea lege, quae hac indole et dote non est praedita; a Deo certe nihil nobis suppliciorum imminet, licet istam legem, tam mediocrem atque imperfectam, non sic obseruemus, vt discrimen inter Iudaeos et gentes continetur; modo hac noua facultate, et perfectiori doctrina Christi, recte vtamur. Hic iam carmen nostrum sequitur, το γαρ αδυνατον τε νομος (?), εν ω ηδυνει δια της σαρκος. Liceat primam sententiam explicare breuibus. Dicit igitur Paulus 1) legis istius αδυναμιαν negari non posse, hominum omnium, vel Iudaeorum etiam, qui lege superbiant, exemplis continuis. Nempe, quod Galat. 3. aliter esset, ε δυναμιες ζωοποιουσαι, vitam non confert hominibus, auget potius mortem moralem et peccatorum opportunitatem. Hoc, ρετο, (vt saepe το sic capitur), scilicet peccatum suo iure priuare, me liberare a iure et lege mei peccati, (v. 2.) maxime prodit, nostra experientia, legis αδυναμιαν. 2) εν ω ηδυνει, in hoc maxime spectatur legis αδυνεια, non poterat atrox peccati consuetudo tolli, per hanc legem; partim, haec lex non continet perfectioris virtutis ordinem et regulam; vetat maxime externa illa peccata, quibus publica Israelitarum societas conuellebatur; ad eorum tenue ingenium composita

- (?) Παρεσηλθεν ο νομος, clam quasi, non publice, vt παρεσηκτοι fratres; subintravit, vulgatus; obiter irrepfit, Erasmus; quasi furtim, Estius, a Lapide; intrauit latenter, Glossa vtraque, interlin et ordinaria, alique; simul: non longi temporis. Nec ratione proba vtuntur, qui opponunt (Laurentius, in commentario, Paulus δυναμοτος, alique) legis dationem ipsam, eiusque circumstantias; illae enim non ad omnes homines pertinnerunt, sed tantum ad populum Moisi.
- (?) Το αδυνατον εν, etc. Camerar. scilicet cum a lege id (peccatum condemnare), fieri non posset, vt alibi haec constructio non rara est. Sic verbo nouo non opus est, quod multi post Erasmus et Lutherum inseruerunt, quia constructionem putabant pertingere ad sequentia. Vnde sensus fit difficilior,

posita est; quod Galat. 4, 9. dicit Paulus, *φορῶσα ἀδελφὴ καὶ πρῶχα*, itaque *ἐδὲν ἐτελείωσε*, Hebr. 7, 29. *partim*, si maxime spectetur catholica illa mosaicae legis pars, quam cordibus inscripsisse Deus dicitur, vim tamen simul non inferri, non excitari ipsos istos motus in mente et voluntate, quibus melior et perfectior facultas agendi succrescit. 3) Hos vero non tam est legis ipsius vitium aut prava indoles, quam hominum infortunium, qui peccandi consuetudine adeo oppressi sunt. *Διὰ τῆς σαρκος*, ἰ. *διὰ τῶν σαρκικῶν ἀνθρώπων*, homo iam totus caro est, ut iam *Moses* descripserat, Genes. 6. ab omni spiritu et motu mentis iusto alienus, itaque voluptatibus corporis obsequi solitus.

Altera sententia: *ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμφας ἐν ὁμοιωματι σαρκος ἀμαρτίας καὶ περὶ ἀμαρτίας*, *κατέκρινε τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί*. Lædionis hic iam olim locum habuit quaedam varietas, quam non licet negligere. Illa igitur particula, *καὶ περὶ ἀμαρτίας*, abest a codice illo, quem *Wetstenius* in r Pauli Epistolas numero 34. notauit; *Sinaiticus* solebat antea dici (4); sed quia nihil habuit *Wetstenius*, quod ex antiquioribus testibus afferret, negligentiae scribentis librarii illa ommissio facile tribuebatur; *Bengelius* certe in *apparatu*, ne quidem operæ pretium putauit, vel verbo de hac re admonere. Nos igitur supplebimus hac occasione historiam lædionis; obseruauimus enim *Cyrillum alexandrinum* aliquoties excitare hoc carmen, sed sine hac particula (5); addimus etiam testem alium; auctorem *Homiliae* inter spuria *Chrysostomi* (6) hanc particulam non adferre. Ceterum et id verum est, iam *Origenem* (7) sic exhibere, ut in nostris libris

A 3

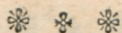
excu-

(4) Hoc exemplum et pauca similia, (quae addenda sunt *Millii* prolegomenis n. 1488.) ad singulare huius codicis ingenium informandum, faciunt; ut pertineat ad eius laudem, si alia consentiant, sique effici possit, antiquitus hanc sententiam non adfuisse in recensione prouincis quibusdam usitata.

(5) Abest haec sententia apud *Cyrillum* tom. 5. parte 1. p. 691. et in *Homilia Paschali*, tomo operum 5. parte 2. pag. 105. etiam in *Thesauro* pag. 162. Atque hic eo magis attendendum, quod, ut facile conferentibus patet, *Cyrilli* illa in *Thesauro* plane conueniunt, cum *Athanasii* orationibus contra Arianos, Tom. 1. parte 1. edit. *Montfaucon*. p. 522. In *Athanasio* autem legitur haec sententia, quam ille scriptor omisit, qui cetera fere descripsit. Ceterum explicat *Athanasius* hanc sententiam libro 1. contra *Apollinarium* n. 5. fecit *κατακρίσιν* peccati, super terra; maledictionem sustulit, super ligno; *corruptionis liberationem*, praestitit ἐν Ἀδᾶ. Igitur ibi *super terra*, vitam Christi sanctam et exemplum *Athanasius* intellexit.

(6) Inter spuria *Chrysostomi* edit. *Montfaucon*. tomo 8. pag. 198.

(7) In *simil. carnis peccati*, *ἰνα περὶ ἀμαρτίας κατὰ τὴν ἁμαρτίαν*. Tom. 3. edit. de la *Rue*, p. 623.

excusum est; atque *Tertullianum* (8) etiam latine, licet paulo aliter, describere; scribit enim *per delinquentiam*, cum ceteri latini semper prodant, *de peccato*; idem vero *Cyrillus* etiam alibi, non raro, eandem hanc particulam (9) recitat. Itaque videri possit ista orationis pars abfuisse e codicibus quorundam temporum et locorum, licet in plerisque, etiam in translationibus, locum habuerit, et cum illa disciplina, quam informare olim plerique solebant, facillime coniungi potuerit. Sed non in magno ponendum est discrimine, siue a Paulo iam addita fuerit ista particula, siue explicacionem postea alii adiecerint. Ad nostram causam praecipue pertinet hoc, ut ingenuam explicacionem insignis rei nos adiuuenus; nec enim huius iam loci est, studiosius recensere magnam illam vetustiorum interpretum familiam, qui minus accurate intellexerunt hanc sententiam; suffecerit, paucis tantum de eo admonuisse. Igitur solebant, ut antea significabamus, *graeci Latinique* scriptores ita fere explicare, *περι ἀμαρτίας*, propter hoc immane peccatum, quod diabolus ausus fuit Christum, quasi et ipsum hominem peccatorem, morte afficere: omni pristino iure, quo in homines utebatur, quos morti omnes aeternae tradebat, diabolum Deus priuauit. Itaque et Christus descendisse ad inferos sic informabatur, ut mortuos ex isto carcere educeret, quotique hoc pollicenti fidem haberent; aliis in diem iudicii ibi seruatis. Facile intelligimus, nos longe meliorem Christi disciplinam atque prouinciam hodie describere; nec fas est, patrum, siue paucorum siue multorum, inhaerere decretis, si quidem liberaliter ipsi religionis christianae causam amamus. Pauci alii per *peccatum* hic sacrificium (10) pro peccato, intellexerunt; atque hominum vestigiis etiam recentiores varie insistere solebant.

Iam

(8) *Tertullianus* de resurrectione carnis; locum iam attulit *Subaterius* in corpore biblico.

(9) *Cyrillus* hanc seriem nostram habet Tomo 4. pag. 819. Tomo 1. *Glaphyr* pag. 349. sed sine *καὶ* ante *περι*, quasi pertineat ad *κατηχητικὴν*. Tomo 5. parte 2. pag. 132. seq. Tomo 6. contra Iulian. p. 92. Scimus autem *Origenis*, *Hieronimi*, *Augustini* exemplis, scriptores hos non raro diuersis exemplaribus seu codicibus vsos fuisse; itaque nec eandem lectiones asserunt.

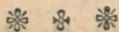
(10) Paucis hic colligemus superiorem explicaciones; alii ex hebraismo, peccatum, hostia pro peccato; praeter quosdam antiquiores, *Melanchthon*, *Hemmingius*, *Caluinus*, *Piscator* et vel *Slichtingius* (ut esset victima); et sic fere *Heumannus*, (*Gott hat gestraft die Sünden der Menschen an dem Fleische seines Sohnes*.) qui et plures nominat idem sentientes. Sed, non additum est, *filius sui*, atque iam *Conrad. Porstius* monuit, rem talem describi, quae per legem fieri non potuit, legem vero omnino damnare peccatum. Alii de peccato *Iudaeorum*, instigante diabolo, Christum occidentium; sic iam tempore *Augustini* quidam, *Sedulius* etiam *Scotus*, *Thomas* etc. plures fautores vtriusque sententiae

Iam facile perspiciamus rei summam in explicanda hac sententia eo redire, ut definiatur, utrum haec pars pertineat ad *πατερων*, quod solebant antiquiores praeferre, inde a *Tertulliano*, *Orig.* *Hilario* etc. *Ignatio*⁽¹¹⁾ aliisque; atque scimus istam interpretationem, latinis graecisque placuisse adhuc *seculo nono*⁽¹²⁾; an vero referatur ad *πεμψας*, quod longe faciliorem explicationem adiuuat. Sic *Beza* ausus est explicare, et post eum alii; atque sic et nos statuimus. Est igitur haec carminis sententia: Deus hominum bono iam nouam viam monstrauit, qua e peccati et mortis infausito dominio exire licet. Misit filium illum suum, qui homo et ipse esset, sed qui *σαρξ ἀμαρτίας* dici non potest, ut omnes alii homines; igitur describitur *ἐν ὁμοιωματι σαρκος αἰμ.* Hunc, inquam, misit peccati causa, *περι ἀμαρτίας*, ut frangeret vim dominiumque peccati; quod attinet ad Christianos, ut hi iam non possint carere hac facultate, superandi peccatorum. Nam quod attinet, ad pristina peccata, quibus homo obrutus fuit, ante, quam in Christum credebat: ista Deus omnia hominibus condonauit, eiusque rei causa moriendum fuit Christo pro nobis, pro peccatis nostris. Hic vero, quod *Beza* iam vidit, *Nicol. Hemmingius*, etc. de *ἐνσαρκωσει* Christi agitur, non de Christi morte, cuius vim fructumque Paulus iam antea descripserat, Cap. IV, 24. seqq.; hanc humanam vitam Christus ipse sic vixit, ut omnino sanctissimum se praestiterit, quem ne aduersarii quidem infensissimi vllius peccati arguere poterant. Idem vero spiritus ille Dei, qui Christum hominem adiuuit, etiam nobis impetratus et promissus est: itaque christianos omnes oportet, hoc eodem dem

sententiae nominat *Laurentius* pag. 193. seq. *Alii*: propter peccatum auferendum, ut vim peccati, quasi tyranni, frangeret; sic graeci quidam, et alii, quos excitat *Calmet*, qui reddit, *il a détruit l'empire du peché*; etiam *Calixtus*, pro peccato destruendo, quae sententia maxime scribentis consilio conuenit. Iam super sunt interpretes, qui utrumque coniunxerunt, hostiam et destructionem peccati in nobis, *Gomarus*, *Seb. Schmid* in paraphrasi (condemnatum, magis magisque *ex nobis delendum*) *L'enfant* in transl. gallica, *Saci* (pour expier le péché et nous mériter la grace de Féviter,) *Limborch*, aliique. *Crellius* praecipue ad exemplum Christi refert, quo id factum sit, etc. *Bengelius*: peccatum illud, quod erat in carne nostra, ut nos liberemur; omnem vim ademit, priuauit virtute.

(11) Inde ab *Ignatianis*, si placent, scriptis, illa *ἐννοια* repetenda est, *latuisse diabolum* Christi omne consilium; itaque et *ὁμοιωματιν* solebant non pauci sic describere; de qua re copiosius hic agere iam non licet.

(12) Vid. imper. *Leonis* Homil. 2. tom. 15. operum *Gretseri* edit. ratisb. 1741. fol. *Theodoros Abucaras* in opusc. ibidem p. 348. Vulgata descriptio, *ἀγνισθεν, δελεας*, quo Christus mortem decepit, inde a sec. 4. 5. etc.

dem spiritu duce, vitam agere nouam, a peccatis seiunctam, in vera iustitia et sanctitate; his iam νόμος ἐκείναι, 1 Tim. 1, 9. κατά των τοιούτων ἐκ ἐστὶ νόμος, Gal. 5, 23. quia enim spiritu hoc ducuntur, non sunt sub lege ista mediocri atque minus liberali.

Tertia sententia est illa, sic κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, Deus pristino iure sic priuauit peccatum, quod in homines omnes dominari solebat; namque iam antea Paulus peccato tribuerat προσωπον, itaque quasi damnauit, aboleuit, loco mouit. Ostendit scil. Christus viam hanc nouam, manifestauit τὴν τῶν ἀγγέλων ὁδόν, Hebr. 9, 8; hoc est illud tempus διαρθρώσεως, v. 10. Haec est vis λυτρώσεως, quae per Christum contigit, vt sit αἰώνια λυτρωσις, vt opus non sit alia et repetita λυτρωσις. Sic καθάρσιμος et λυτρωσις iungitur, Tit. 2, 14.

Praeuimus tantum formulam aliquam bonis mentibus probi studii, quod ad perspiciendam salubrem istam indolem eius historiae, cui Christiani iam olim istos dies sacros esse voluerunt, adferendum est. Hoc igitur maxime in mentem reuocamus vobis, ciues amantissimi, nobisque, apparuisse salubrem Dei gratiam, Tit. II, 11. qua ad vitam nouam excitamur, abiecta omni vitae, si improba adhuc fuit, consuetudine; vt et nos simus in isto populo, quem Christus tanto beneficio suum facere, atque a peccati et poenis et foeda seruitute liberare voluit. Sic et Deo summo redit suus honor, atque in terra instauratur felicitas, cum homines iam tales fiant, vt Deo placeant. Per hos igitur dies tam sanctae historiae memoriam sic agite, vt nouum et ipsi hominem magis magisque induatis, qui ad Dei imaginem honorificam sit informatus.

P. P. d. 24 Decemb. 1768.

78 L 1708

ULB Halle

3

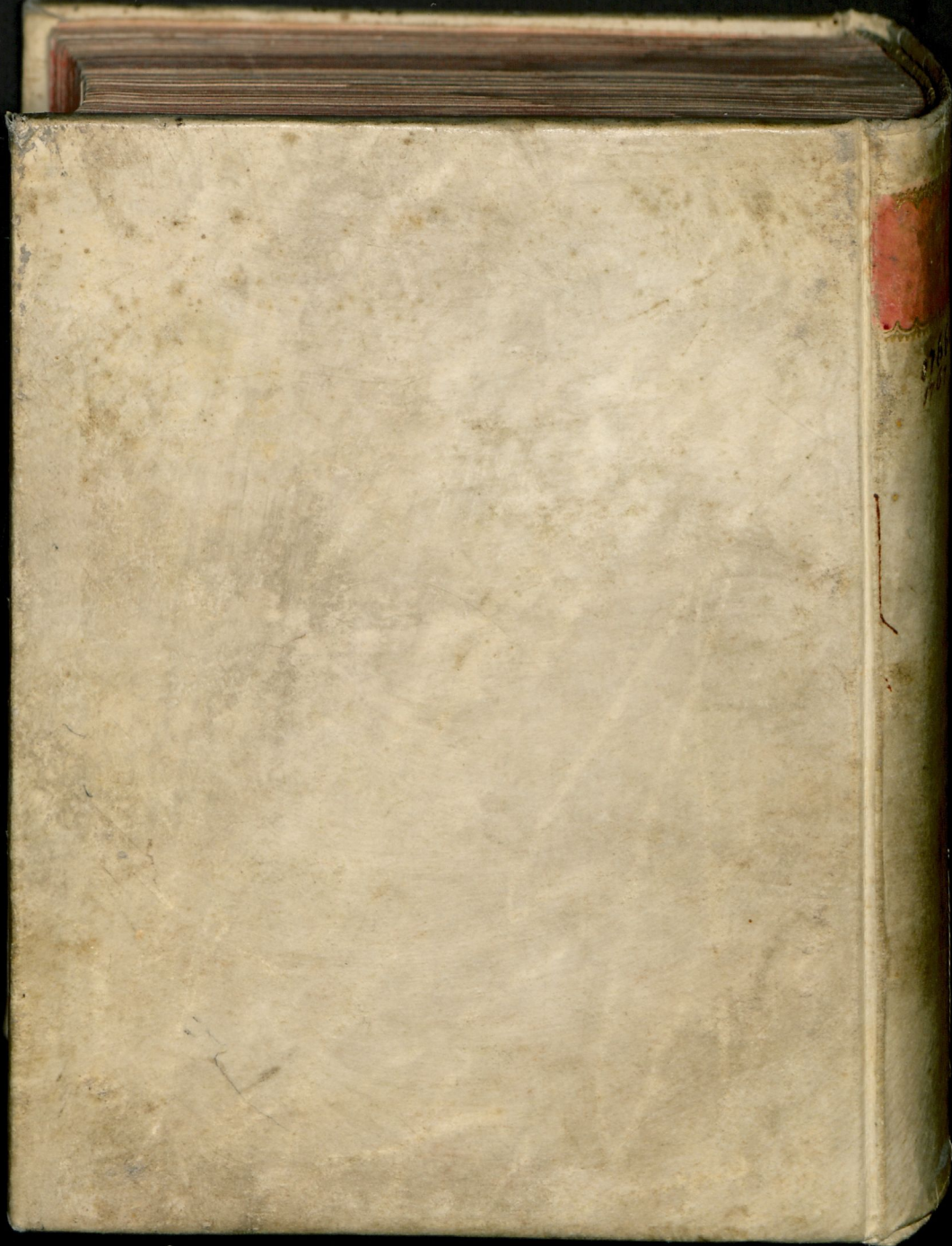
002 390 507

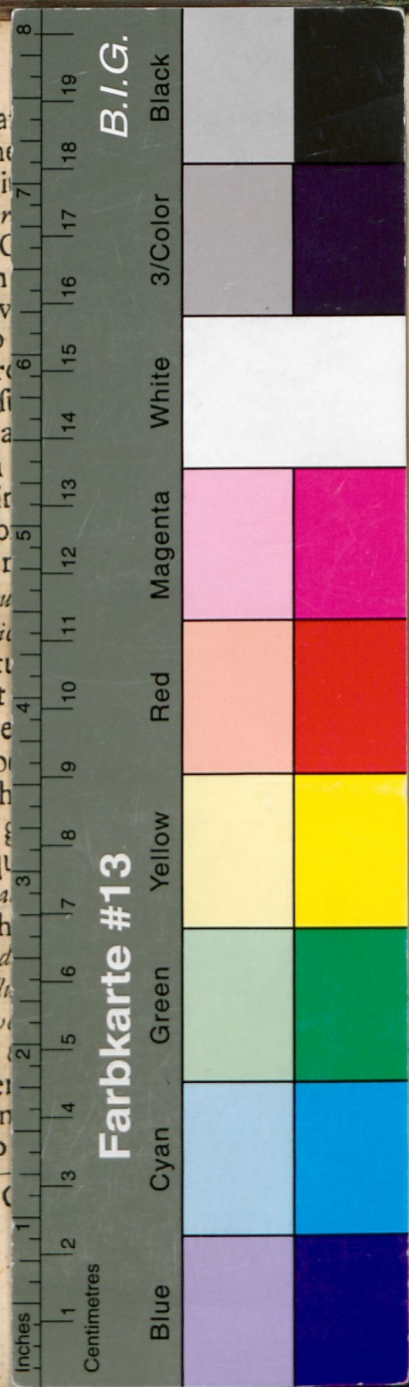

Sb.

Hilf. 100.

17

LAETAM

CHRISTI NATI

SOLEMNITATEM

FRIDERICIANAE CIVIBVS COMMENDAT

PRORECTOR

GEORGIVS FRIDERICVS

MEIER

PHILOSOPHIAE PROFESSOR ORDINARIVS

REG. ACADEM. SCIENT. BEROLINENS. MEMBRVM,

CVM

DIRECTORE

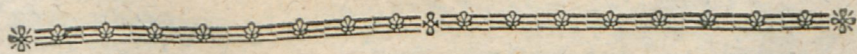
ET

SENATV ACADEMICO RELIQVO.

PRAEMISSA

COMMENTATIONE BREVI

AD ROM. VIII, 3.

HALAE MAGDEBVRGICAE

TYPIS FRIDERICI WILHELMI HVNDTIL. MDCCLXVIII.

